

Ένας λαβύρινθος με τὸ μίτο του

ΜΑΡΙΑ ΜΗΤΣΟΡΑ

«Σκόρπια Δύναμη»
Μυθιστόρημα

Αθήνα: Οδυσσεύς 1982, σ. 193

Είναι γενικότερα παραδεκτό πώς τὸ νέο μυθιστόρημα συνέβαλε στην ανανέωση τῶν λογοτεχνικῶν τρόπων καὶ μέσων. Περισσότερο όμως τὸ υποψιάζομαστε ὅτι κάλυψε — με τὴ λογοδιάρροια κυρίως καὶ τὸ καινοφανές τῆς γλώσσας — τὴν κουφότητα, τὴν ἀπίθμη κενότητα καὶ τὴς ἀναζητήσις ἀτόμων πού, σάνει καὶ καλά, ἔδιναν στὸν ἑαυτὸ τους τὸ παράσημο τοῦ συγγραφέως.

Στὴν περίοδο 1960 - 1980, δεκάδες χιλιάδες βιβλία πού ἐκμύλιζαν τὸ λιθακίτο τους στὶς ἐφημερίδες Πυθίες τοῦ γραπτοῦ λόγου, κατέκλυσαν τὴν ἀγορὰ δημιουργίας ἀποτέλεσαν ἀφορμὴς γιὰ θαυρόδοξα συνέδρια, βοήθησαν στὴ γέννηση θησιογενῶν σχολῶν πολιτικῆς καὶ ἀισθητικῆς, πέθαναν χωρίς ν' ἀφίσταν ἰχνη. Ἀπ' ὅλη αὐτὴ τὴν κοσμογονία, πού κέντρο τῆς ἦταν ἡ Γαλλία, ἀπομένει τὸ ἔργο τοῦ Σ. Μπῆκετ (ὁ ὁποῖος ἔγραφε νέο μυθιστόρημα πρὶν τὸ ἀνακαλύψουμε), τὸ ἔργο τοῦ Ἀλαίν Ρομπ - Γκριγιέ καὶ τῆς Ναταλί Σαρρότ, τοῦ Κλωνί Σιμόν καὶ τοῦ Ρομπέρ Πενζέ, τοῦ Μισέλ Μπιττόρ καὶ τῆς Μαργκερίτ Ντυρά. Ἔργα πού φυλλοροοῦν κι ἴσως ἀποδειχθεῖ ὅτι ἐλάχιστα ουσία κρύβουν μέσα τους.

Τὸ νέο μυθιστόρημα ὑπῆρξε φυσικὴ συνέχισή του ὑπερρεαλισμοῦ γενικά στὴν ποίηση, τῶν ἐιδικῶν προσπαθειῶν τοῦ Τζ. Τζούς, ἀλλὰ καὶ τοῦ Τ. Σ. Ἐλλιοτ ἢ τοῦ Ἐρα Πάουντ. Ὑπῆρξε ἕνας κώδικας πού μετέλλαξε ἀπὸ συγγραφέα σὲ συγγραφέα καὶ πού τὸ μῆνυμά του δὲν ἦταν ἄλλο ἀπὸ τὴν ἀποσύνθε-

ση, τὴν πλήξη, τὴ μοναξιά, τὴν ἀνία τοῦ ἔρωτα, τὸ θάνατο. Ὑπῆρξε τελικά ἕνα εἶδος PRECIOUSITE, κίνημα δηλαδή σάν ἐκεῖνο στὴν Γαλλία τοῦ 17ου αἰ., πρὶν ἀπὸ τὴν ἐμφάνισή τῶν κλασικῶν, ὅπου ὁ λόγος μεταφέρει μυστικὰ νοήματα σ' ἐκλεκτοὺς, πού σκοπὸ τῆς ζωῆς τους ἔχουν τὴν ὅσο γίνεται ἐπιδειξιότερη τριχοτόμησή τῆς τρίχας.

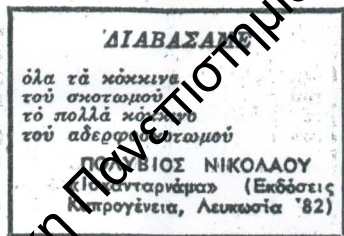
Ἔτσι, τὸ νέο μυθιστόρημα, πού ὑπερτεροῦσε με συνέπεια ἀπὸ τὸν κινηματογράφο, χάρις σὲ προικισμένους σκηνοθέτες (π.χ. Ἀλαίν Ρενάι, τὸν Ζάν - Λυκ Γκοντάρ κ. λ.π.), ἔχει ἀφήσει στὴ λογοτεχνία τὴν περ' ἀπὸ τὴν ὀρειοἀδὴποτε λογικὴ συνύπαρξή τῶν ἀντιθέτων στὴν ἴδια στιγμή, τὸν μετωρισμὸ τοῦ χρόνου, τὴν τυχαία ἐμφάνισή τοῦ χώρου, τοῦ χρόνου, τῶν ἀνθρώπων, τὴν πολλαπλότητα τῆς ταυτότητας καὶ λοιπά. Ἐπειδὴ ὁμως συμβαίνει αὐτὰ τὰ υλικά νὰ εἶναι στὸ ὄριο τῆς ἀποδοχῆς - ἀποτροφῆς καὶ στὸ ὄριο τῆς διακρίσις ἀσυγγραφέα - ἀναγνώστη, ἀλήθειας - φενάκης, κάθε χροῖση τους χωρὶς φειδῶ, προφυλάξεις κι ἐξῆς ἀπὸ τὸ πλαίσιο τῆς ἀναγκασιότητας τοῦ ἔργου, προκαλεῖ ἀπὸ χημάτα.

Δὲν ξέρω κανένα βιβλίο πού νὰ σώθηκε ἀπὸ ἄμεσο μαρτύριο κλεινότητας μέσα τοῦ δάνειου ἀφομοιωτά ἀπὸ τὸ νέο μυθιστόρημα. Εἶναι ἀλήθεια πὼς οἱ δεξιότεχνης θολώνουν τὸν ἀναγνώστη, ὁμως ὄχι γιὰ πολὺ. Τὸ βιβλίο πού κλεινὸ καὶ δὲν ἔχει ἀφήσει τίποτα, μετὰ μάλιστα ἀπὸ κοπιώδη ἀνάγνωση, δὲν ξαναοιγεται ποτὲ καὶ ξεχνιέται τὸ ταχύτερο.

Ἔχγαν στὸν τόπο μας πολλὲς ἀπόμερες συγγραφῆς νέο μυθιστορημάτων. Αὐτὴ τὴ στιγμή κι ὅλας, ἕνα πλήθος ἔργων πού φιλοδοξοῦν νὰ ἐπωρθήσουν τὸ νέο μυθιστόρημα, γεμίζει τοὺς πάγ-

κους τῶν βιβλιοπωλείων. Ὑπῆρξαν τούς συγγραφῆς τους, πού κινδυνεύουν νὰ μὴ καταλάβουν ποτὲ ὅτι δὲν βρίσκονται στὰ πρόσω ἀλλὰ στὰ πολὺ μετόπισθεν, πού κάνουν πόλεμο, ἐνῶ τὸ νέο μυθιστόρημα θήσκει, ἀν δὲν ἔχει πεθάνει γιὰ τὰ καλά. Ὑπῆρξαν τούς κόπους τους, ἀλλὰ καὶ τὰ γράμματά μας, ἀν στρηλίζονται στὰ ἐσώφυλλα.

Ἔχομε ὡστόσο μπροστὰ μας μὴ ἐπιπτώση, πού ἀποφεύγει τοὺς τοὺς σκοπέλους καὶ πού δαμάζοντας ὅλα τὰ δεδομένα εἶναι

ὅλα τὰ κόκκινα
τοῦ σκοταδιῶ
τὸ πολλὰ κίτρινο
τοῦ ἀδερφοῦ ἠρωτοῦ

ΜΑΡΙΑ ΜΗΤΣΟΡΑ
«Σκόρπια Δύναμη» (Ἐκδόσεις
Ὀδυσσεύς, Λευκωσία '82)

καὶ Μήτσουρα αἰζει τὴν προσοχή μας, ἀφοῦ βάζει μετ' τὸ νέο ἔργο τῆς γερό λιθάρη στὴν πεζογραφία μας.

Ἐνα γνήσιο ἐνὸ μυθιστόρημα. Εἶναι ἡ περίπτωση τῆς Μαρίας Μήτσουρα, πού ἔγραψε τὸ βιβλίο «Σκόρπια Δύναμη». Ἔχει προηγηθεῖ μὴ συλλογῆ διηγημάτων μετ' τὸν τίτλο «Ἐννα νὰ ἕνα ἄλλο» (1979). Κι ἦταν ἐκεῖνη ἡ συλλογὴ γεμάτη ὑποσχέσεις βελτίωσης τῆς τεχνικῆς, ἀνάπτυξης τῶν θεμάτων, γλωσσικῆς εὐπρέπειας, βεβαιότητας λόγου. Οἱ ὑποσχέσεις κρατήθηκαν, προχώρησαν μάλιστα περ' ἀπὸ τὸ ἀναμενόμενο καὶ δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ ποῦμε πὼς ἡ Μαρία ἔσκόρπια Δύναμη» ἔχει μῦθο.

Μῦθο με ἀνέλιξη. Ἀνέλιξη τρωτῆ: σάν κομμάτι ζωῆς πού ἀποσπά-

στηκε ἀπὸ τὸν χώρο (Ἀθήνα μετ' κάθε λεπτομέρεια μετὰ. Συντάγματα - Κάνιγγος - Λυκαοθητοῦ - Ἐξαρχεῖων) καὶ τὸν χρόνο (σάφως προσδιορισμένη περίοδος τοῦ 1978). Ὁ μῦθος εἶναι ἀφηνιγτὴ (τὸ κείμενο εἶναι σὲ πρῶτο πρόσωπο) καὶ ἔχει: τὸν Παῦλο, τὸν Γιάννη τὸν Βαρβάρα, τὴν ἀφηνιγτῆ.

Ἔχει καὶ πλοκή: μετὰ τὴν ἀποκάλυψη ῥαδιενεργῶν καταλοίπων, ὑπάρχει ἕνας ντετέκτιβ, μὴ φιλενάδα τοῦ πατέρα τῆς ἀφηνιγτῆς, ἱστορίες παρούσες καὶ παρελθούσες, σημαντικὲς ἢ ἀχρηστες. Κι ἡ πλοκή δὲν εἶναι τὸ κυρίαρχο στοιχεῖο, ἀλλὰ ἡ ἀφορμὴ γιὰ ἕνα συνεχές γδύσιμο τῶν ἀτόμων, πού τὰ υποψιάζομαι ὅτι ἀποτελοῦν μέρος τοῦ προσώπου τῆς ἀφηνιγτῆς. Σάν ὅλα νὰ εἶναι ἀφηνιγτῆ στὴν τύχη τους, ὅλα ἔχουν τὴ σημασία τους καὶ παίζουν τὸ ρόλο τους: μέσα στὸ λαβύρινθο τοῦ λόγου ὑπάρχει πάντα τὸ βέλος πού δείχνει τὴ σωστὴ κατεύθυνση. Ἔτσι, μετ' ἀπὸ μὴ δοκιμασία, πού ἐπιτείνεται ἀπὸ τὴ μαγεῖα τοῦ ἀγνώστου καὶ τοῦ ἐρωτήματος: «ἔστω, τί θὰ γίνει;», ὁ ἀναγνώστης θγαίνει στὸ φῶς.

Πολὺ βοηθεῖ σὲ αὐτὸ τὸ αἶσις ἀποτέλεσμα, ἡ λεκτικὴ μαγεία τῆς Μαρίας Μήτσουρα. Γράφει ποιήματα, γράφοντας πρόα. Κάνει δηλαδὴ τὸ ακριβὲς ἀντίθετο τοῦ ἀρχοντοχωριῆτῆ τοῦ Μολιέρου. Προσβίδει ἔτσι στὸ κείμενό τῆς μὴ αὐθεντικότητα, πάει νὰ περὶ μὴ γνήσια ἀξία.

Καὶ ἐδῶ εἶναι σκόπιμο νὰ σημειώσουμε ὅτι ἡ Μαρία Μήτσουρα ἀποτελεῖ τὸν γυναικεῖο πόλο τοῦ Γιώργου Χειμωνᾶ. Τέμνει κάθετα τὸ λόγο καὶ πασχίζει γιὰ τὸ Ἄλλο, πού δὲν ἔχει καμία σχέση μετ' τὸ τρωινὸ. Δὲν ἔχει ἀκόμα αὐτὴ τὴν ἀπόχρωση ἀποκάλυψης ἢ λαί-

κού φαντασμαγορικοῦ μιλήματος πού συνατάμε στὸν Γ. Χειμωνᾶ, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἐκεῖ ὀδεῖ, δίχως πάντως ἐλπίδα νὰ φθάσει, διατηρώντας κάτι ἀνέμελο, κάτι πού ξεφυγεῖ ἀπὸ τὴν πειθαρχία, τὴν ἐκπλήξη πού δὲν ἔξερει σὲ ποῖο σημεῖο σὲ περιμένει.

Ὅλ' αὐτὰ με μὴ εὐαισθησία χωρὶς γλυκερότητα, με μὴ ἀπόσπαση ἀπὸ τὸν ἑἶς ἐκ τῶν ἐσῶ, ἕνα ἐγὼ μετ' ἕνα ἄλλο ἐγὼ, πού ἔχει κάτι κοινὸ καὶ καιρὶα εὐλακρῆς.

Θὰ συμβούλευα νὰ μὴ ἐπιχειρήσει ὁ θαυμαστής αὐτοῦ τοῦ ἀποτελέσματος νὰ τὸ μνηθεῖ. Ἔχω τὴν ἐντύπωση πὼς ἡ Μαρία Μήτσουρα ἐντύφησε στὸ ὕψος τῆς σπουδασῆ τὸν ἐαυτὴ τῆς μετ' ἀσκάλους τὴν πεζογραφία τῆς Γαλλίας — ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνα ὡς σήμερα — καὶ τῆς Ἀγγλίας - Ἀμερικῆς, ἀπὸ τὸν Τζούς ὡς τὸν Ἀπντάνικ. Ὅπως καὶ στὸ πρῶτο τῆς βιβλίο, μιλάει γιὰ πράγματα πού μας ἐδιαδεβαίωει ὅτι ἔζησε. Τὸ ὕψος ὁμως κι ἡ προσέγγιση ἀντικειμενικοῦ ἀντὶ τῆς ὑποκειμενικότητας. Ἔτσι συμβιβάζει ὅσα μὴ διηγείται. Καὶ περὶ ἀπὸ μὴ γλώσσα καθημερινή, μετ' ὅτι εἶναι τοῦ συρνοῦ κι ἐξυπηρετεῖ τὸ ἔργο. Ἐλάχιστα εἶναι τὰ σημεῖα διαφωνίας μὴ ἀναφερόμενα τυχαία: «ἕς τους» (σελ. 88) ἢ «στὸ διαπασῶν» (σελ. 69). Διαφωνοῦ ὁμως ριζικά μετ' ὅσον ἐπιμελητῆ τῆς σειράς ἐπιλοῦσις Ἀετός» πού νὰ ποῦμε πούλαει σὲ στυλ παραγγεῖλιό τοῦ σπῆσιαλ τῆς Μήτσουρα, γράφοντας «Ἀπὸ τὸν Σωτῆρη Κακίση καὶ τῆς ἐκδόσεις Οὐδυσσεύς ΣΚΟΡΠΙΑ ΔΥΝΑΜΗΣ». Χρειάζεται νὰ συγκρατεῖται κανεὶς καὶ νὰ μὴ λιβανίζει πρὶν ἀπ' ὅλα τὸν ἐαυτὸ του.

Φ. Δ. Δρακονταειδῆς